

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge tujavstrijske dežele: A. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopis se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5 sprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petivrtve za enkrat 18 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petivrtva 24 vin., Izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Novo poljsko kraljestvo.

Poljsko kraljestvo.

Dan 4. novembra ostane zgodovinski dan. Avstrijski in nemški cesar sta dala svojim narodom in vsemu svetu razglasiti, da sta se odločila iz zasedenih rusko-poljskih pokrajin ustvariti samostojno državo z dedno monarhijo, s konstitucionalno ustavo, in z lastno armado. S tem je za četverosporazum mahoma uničena, pretveza, pod katero se je dozdaj bojeval na zahodni fronti proti nam in Nemčiji. Četverosporazum razglasa, da se bori za samostojnost malih narodov. Poljska je ustvarjena, sedaj torej, ako bi veljala poštenost, za četverosporazum in s tem tudi za Rusijo ni več povoda, nadaljevati na zahodu vojsko. Ako bi veljala poštenost! Toda v tej svetovni vojski smo že toliko doživeli, da se ne udajamo praznim upom. Vojska bo trajala naprej, kljub temu je za Rusijo in za ves četverosporazum izgubila veliko na zunanji privlačnosti. In za to se nam ne zdi neopravičeno mnenje, da je ustvaritev Poljske v sedanjem trenutku velepomembna svetovnopolična poteza našega in nemškega cesarja, s katero smo se zopet precej približali miru.

Poljsko kraljestvo bo obsegalo zasedeni ruski pokrajini Lublin in Varšava, Poljaki v Galiciji ostanejo pri Avstriji, Poljaki na Vzhodno-Pruskem pri Nemčiji. Vendar je naš cesar isti dan dne 4. novembra podelil Galiciji samoupravo v narodnih in gospodarskih zadevah. O tem na drugem mestu.

Kakor sta naš zunanji minister Burian in nemški državni kancelar Betman-Holveg te dni naznanila posebnemu odposlanstvu iz nove poljske kraljevine, bo poljsko kraljestvo moglo še le po mirovnem sklepu začeti svoje popolno državno življenje. Ob-

enem sta napovedala, da bo nova Poljska ostala v tesni politični in vojaški zvezi z Avstrijo in Nemčijo.

Tudi vprašanje, kdo bo zasedel kraljevi prestol na Poljskem, še ni razglašeno. Veliko glasov pravi, da bi Poljaki radi imeli za svojega kralja avstrijskega nadvojvodo Stefana. Njegovi otroci so vzgojeni v odločno narodno-poljskem duhu.

Razglasitev poljskega kraljestva.

V generalni guberniji Lublin so izdali dne 5. novembra sledeči oklic:

Prebivalstvu lublinske generalne gubernije! Njih Veličanstvo avstrijski cesar in apostolski kralj ogrski in Njih Veličanstvo nemški cesar, sta oziraje se na trdno zaupanje in končno zmago svojega orožja in spremljana po želji, da se ruskemu gospodstvu po hrabrih armadah s težkimi žrtvami iztrgana ozemlja izročijo srečni bodočnosti, se v tem zjedinila, da iz teh pokrajin ustanovita samostojno državo z dedno monarhijo in konstitucionalno ustavo. Natančneje določilo mej poljske kraljevine se še pridrži. Novo kraljestvo bo v zvezi z obema zveznicama državama našlo jamstva, ki jih rabi za prosti razvoj svojih sil. V lastni armadi naj živijo naprej vsa slavna ustna izročila poljske armade prejšnjih časov in spomin na hrabre poljske soborilce v tej veliki vojski. Njena organizacija, izvežbanje in vodstvo se bo uredilo po medsebojnem sporazumu.

Zavezniški monarhiji izražata zanesljivo upanje, da se bodo želje po državnem in narodnem razvoju kraljevine Poljske sedaj z ozirom na splošne politične razmere v Evropi in glede na blagostanje in varnost njenih lastnih dežel in narodov, izpolnile.

Veliki zahodni sosedni državi kraljevine Poljske pa bosta z veseljem gledali, kako bo na vzhodni meji na novo vstala in se razcvetela država, ki se

bo svojega srečnega in narodnega obstoja veselila.

Na najvišje povelje Njih Veličanstva cesarja Avstrije in apostolskega kralja Ogrske.

Generalni guverner: Kuk.

Kdo bo kralj?

List „Reichspost“ poroča s poučene strani: „Trenutek, ko se je proglasila samostojnost Poljske, je vojaško osrednjima velesilama tako ugoden, da sta lahko glede na svoje uspehe izjavili svoje obljube poljskemu narodu. V velikem okviru poljske države se bo seveda moralo rešiti še marsikatero vprašanje. Vprašanje krone še med drugim ni rešeno. Lastnoročno pismo našega cesarja avstrijskemu ministrskemu predsedniku naznanja, da se bo ustanovila samostojna država kot dedna monarhija z ustavo. Imena, ki jih objavlja del časopisja v Nemčiji, so le ugibanja. Glavno in odločilno je, ker sta dva cesarja zajamčila svojo besedo poljskemu narodu; več narod v svojih najdrznejših sanjah ne more želeli. Ustvariti se morajo še podrobnosti ustave, vladarske hiše, način, kako Poljsko politično in vojaško pridružiti osrednjima velesilama. Temelj zgradbi je tu, njen namen je izražen, zunanje lice in notranja uprava tvorita še le vprašanje druge vrste.“

Nemški listi imenujejo tudi člane bavarske in pruske vladarske hiše kot kandidate za novi poljski prestol.

Namen nove Poljske.

Ustanovitev samostojne Poljske je prvi veliki sad sedanje svetovne vojske. Nad tem se smemo veseliti že iz zgolj človeškega stališča. Pa tudi iz političnih razlogov je ustanovitev nove države srčno pozdraviti. Nova Poljska je določena, da bo za Avstrijo in Nemčijo obramben zid, mogočen jez proti morebitnim zopetnim napadom od vzhoda. Nemčija in Avstrija bosta odslej le na majhnem ozemlju imeli skupne meje z Rusijo. Vmes je prišla Poljska, ki pomeni torej večje jamstvo za našo varnost in za evropski mir.

LISTER.

Vojni spomini.

(Napisal Januš Golec.)

(Konec.)

Komaj se je postavil ničesar sluteti Lah z glasnim pokom pet pred svojega gospoda, mu je ta v hipu prismočil eno krog ušes, da je kar zapelo in rohnol je še povrh:

„Gadina ti laška, boš znal drugič mi mačka zapirati v peč.“

Justu je bila takoj jasna cela zadeva in začel je z izgovorom:

„Gospod oberst, javljam pokorno, kuratov sivec je danes ušel, pa sem se bal tudi za vašega in dokler sem pometal, sem zaprl zverino v peč.“

Polkovnik pa ni upošteval tega izgovora, ampak izrekel je še obsodbo nad zlahtno mačkijo zverino:

„Tega coprnika pa pobaši, nesí ga nazaj v vas ali ga pa ubij, meni šekoječno, le videti ga ne smem več!“

Jaz sem pa tudi moral staremu gospodu obljubiti, da bodem molčal o tej sicer na prvi pogled jako smešni zadevi, a vendar ne kaže, da bi se kdo vodju polka smejal radi predrzne mačke.

Sedli smo opoldne za mizo, jaz sem imel sedež ravno oberstu nasproti. Brž ko sem ugledal krvavo proge po njegovem obrazu, me je kljub premagova-

nju tako lomil smeh, da sem slednjič izbruhnil v za tovariše neznani krehot.

Stari gospod sam mi je pomagal iz zadrege in opisal mačkin skok v njegov obraz.

Sedaj smo se vsi prosto in pošteno smejali in po obedu istega dne sklenili, da si zgradimo nov stan, katerega bomo zavarovali proti mišim, da ne bode potreba v njem ne plohov in ne življenju nevarnih mačk.

Kako usodo pa je prisodil Justo mačku? Meni je zatrjeval na svojo dušo resnično, da je žival izpustil na prosto, a njegovi tovariši so trdili, da je oberstovo zausnico plačal mačak s smrtjo iz Justove roke. Pionirski narednik mi je še namignil:

„Le pogledjte ga, že dva dni vam ima mastne mustače od mačkije pečenke, zlahtne kakovosti.“

Koj drugi dan, ko smo bili sklenili, da si dogradimo novi hram, je zasadilo 40 pionirjev lopate v zemljo, 30 pa jih je pograbilo za sekire in začela se je z vso resnobo in pridnostjo stavba novega, lepšega in mirnejšega bivališča, nego je od prednikov podedovani mišji grad.

Stavbo sem predpoldne nadziral jaz, popoldne pa Franc. Za časa zbijanja naše nove hiše se je izpolnila moja srčna želja: priromala je na fronto meni od gospoda obersta v dar kupljena — lepa lovška puška.

Sedaj sem imel puško, po kateri sem tako hrepenel, a prazne patrone, brez smodnika in brez šibrov. Te tako važne primanjkljaje sem po dolgem ugibanju vendar le odstranil. Prosil sem artileriste in odprli smo človeškemu življenju namenjene šrapnele ter izsuli iz njih svinčene kroglice. Iz tega svinca so

naši pionirji z veliko težavo vlili šibre; smodnik si sem pa izposodil od metalcev min. Tako po dobrem tednu je bilo moje zverjadi namenjeno morilno orožje opremljeno s smrtonosnimi naboji.

Divjačine, zajcev in srn, je bilo v naši grabi in njeni okolici neverjetno veliko. Saj kam pa je hotela uteči in se skriti uboga žival? Pobeg naprej so jej zapirale naše žične ovire pred strelskimi jarki, umikanje v ozadje pa jej je branil globoki in široki Dnjestr. Kratko povedano: vsa tamošnja zverjad je bila po kruti vojni usodi izročena in prepuščena le moji milosti ali nemilosti.

Ze koj moj prvi lovski pohod je v srečo in želodec vseh gospodov, ki so po usodepolnih štokljah nad mojo lovsko vedo obupali, pozidal in podprl mojo zapravljeno lovsko srečo v vsem sijaju in svitu. Pri prvem sprijemu z dolgoouho in kratkorepo zverjadjjo se je valjalo v lastni krvi in smrti: 8 zajcev in jedna lisica.

Pa vam ni bil ta lov prav nobena umetnost, — ker tamošnji zajci so živeli že skoro dve leti nepreganjani od lovcev in so me čakali in puščali v bližino kot božji voleki.

Veliko večji in obilnejši pa je bil moj vsakdanji lovski plen, ko je koncem meseca novembra odel našo grabo nad poldrugi meter visoki sneg. Samo enkrat so me pri takem pohodu na dolgoouhe motili — Rusi, ker sem se bil izpozabil malo preveč na plano in prosto izven kritja naše varne grabe. Lezel sem navkreber po obilni zajčji sledi, spodrsnilo se mi je in zakopal sem se s puško vred globoko v sneg. Ko trdoma skobacam na noge in se otresem, zapazim, da so puškine cevi polne snega. Odprem orožje, za-

Veseli Poljakov.

Razglasitev novega poljskega kraljstva je vzbudila na Rusko-Poljskem in v Galiciji največje veselje in navdušenje. Kako je na pruskem Poljskem, še nimamo poročil. Več kot stoletne želje poljskega naroda so se uresničile. Leta 1795 je izginilo staro poljsko kraljestvo z evropske karte. Sedaj je zopet vstalo.

Galicija dobi samoupravo.

Isti dan, kakor je bilo razglašeno poljsko kraljestvo, dne 4. novembra, je naša vlada objavila lastnoročno pismo cesarjevo, s katerim se obeta Galiciji po vojni v narodnem in gospodarskem oziru samouprava. Tako so Galičani prvi, katere poplaja cesarska milost za njihovo vdanost in zvestobo.

Proglasitev gališke samouprave je vzbudila v Avstriji skoroda večjo pozornost, kakor ustvaritev novega poljskega kraljstva. Samoumevno, kajti gališka samouprava bo povzročila veliko sprememb v notranji politiki. Sicer se v cesarskem pismu glas, da se samouprava uredi šele po vojski, vendar pa že sedaj lahko sodimo o nekaterih dalekosežnih posledicah te spremembe. Tako je n. pr. gotovo, da se sedanja ustava spremeni, to že zaradi novega razmerja Galicije do Avstrije in do skupne države Avstro-Ogrske. Ali bo ostalo samo pri spremembi ustave, v kolikor jo zahteva novo stališče Galicije, o tem se sodi različno. Ve se nič gotovega, za to ima lahko vsak svoje misli.

Važna posledica za notranje-politične razmere bo, ako (določeno se to ni!) Galicija ne bo več ali vsaj ne tako kakor dosedaj v državnem zboru zastopana. Potem se v državni zbornici takoj spremeni razmerje med nemškimi in nenemškimi glasovi. Naša zbornica ima sedaj 516 članov, Galicija 106, ostane torej 410 članov. Od teh bi bilo nemških glasov (z nemškimi socialdemokrati vred) 241, nenemških (z nenemškimi socialdemokrati vred) 169.

Še večja razlika v glasovih bi nastala med katoliško in svobodomiselnno skupino v državnem zboru. Katoliška skupina bi štela — mi računimo kajpada s številkami sedanjega državnega zbora — 122 glasov, svobodomiselnna 288 glasov.

Cesar obljubi Galiciji samoupravo.

Ministrski predsednik dr. pl. Körber je prejel od našega cesarja sledeče lastnoročno pismo:

„V smislu dogovora z nemškim cesarjem določam, da se ustanovi iz poljskega ozemlja, ki so ga naše hrabre armade iztrgale iz ruske oblasti, samostojna država z dedno monarhijo in ustavo.

Ob tej priliki se spominjam ganjenega srca mnogih dokazov udanosti in zvestobe, katere mi je v dobi Mojega vladanja izkazala gališka dežela ter velikih in težkih žrtv, ki jih doprinaša ta dežela v

sedanji vojski, ko si je, izpostavljena najhujšim sovražnim navalom, za zmagonosno obrambo vzhodnih državnih meja trajno zagotovila pravico do Moje najtoplejše očetovske skrbi.

Je torej Moja volja, v trenutku, ko bo ustanovljena nova država, podeliti gališki deželi pravico, da si sme svoje deželne zadeve v toliki meri, ki se strinjajo z državno celokupnostjo, samostojno urediti ter tako nuditi gališkemu prebivalstvu jamstvo za razvoj svojih narodnih in gospodarskih zadev.

Naznanjajoč Vam ta Moj namen, Vam naročam, da mi v svrhu postavnega vdejetvovanja tega stavite in predložite primerne predloge.“

Vladna utemeljitev.

Dopisovalni urad razglasa: „Wiener Zeitung“ je, kakor se je poročalo, objavila cesarjevo lastnoročno pismo ministrskemu predsedniku o ureditvi bodočega stališča Galicije v notranji državni celoti. — Jasnó je, da ustanovitev samostojne poljske države na severovzhodu monarhije ne more ostati brez učinka na razvoj dogodkov v Galiciji. Potrebno je zato, da se postavodaja in uprava prilagodi novemu položaju. Nameravane nove uredbe se tičejo posebnih razmer, ki se že davno izražajo v raznih napravah dežele in kažejo, kako naj se razmere izpopolnijo. Stališča, ki ga bo dobila Galicija v Avstriji, lastnoročno pismo podrobno ne določa in se to prepušča poznejšim razmotrivanjem in sklepom. Vsekakor nudi lastnoročno pismo važne točke za presojo bodočega razvoja, ker določa okvir, v katerem naj se izvede nova preuredba. Ako se podeljuje deželi pravica, da svoje zadeve samostojno ureja v popolni meri, v kolikor to soglašajo pripadnostjo in z napredovanjem državne skupnosti, združujejo te besede oba meročajna trenutka, ki sta meročajna vsakemu državnemu napredku v Avstriji: dobrobit države in v njej dobrobit dežele. Glede na uresničenje v lastnoročnem pismu napovedanega namena se je v tej objavi storil prvi korak in se je uporabilo odgovorno sodelovanje vlade. Ministrski predsednik se je naročil, naj izdela primerne predloge, kako naj se nova uredba stvari postavo uresniči. Naloga vlade bo, da dobi obliko in pot, ki bosta jamčili, da se bodo načrti izvedli v nameravanem duhu.

Slovenski glasovi.

Prinašamo, kaj pišejo slovenski listi o gališki samoupravi:

„Straža“ piše: „Galicija dobi torej narodno in gospodarsko samoupravo. Misel, ki se sedaj uresničuje, nam je že znana iz takozvanega nemškega binokostnega programa.“

„Slovenec“ piše: „Za nas Slovence in Hrvate je to dejstvo (ustanovitev Poljske) vesel dokaz, da se pri nas mali narodi ne bodo zaman vojskovali za svojega vladarja, da on tudi nanje misli in da tudi njim pokaže znamenja svoje naklonjenosti. Poleg ustanovitve poljskega kraljstva so Poljaki v Galiciji že prejeli tak dokaz, ker jim vladar obeta za njih žrtve, za njih zvestobo veliko samostojnost. Kako bo izgledala ta samostojnost, tega cesarski razglas ne

omenja, pač pa naroča ministrskemu predsedniku, da mu glede tega stavi primerne predloge. (Nadalje je vse zaplenjeno.)“

„Slovenski Narod“ piše: „Stališče, ki ga bode Galicija v prihodnje zavzemala poleg drugih kromovin, se določi še le pozneje. Ministrski predsednik ima naročilo, da sestavi primerne predloge. Odločeno torej ni še nič, ali bo imela Galicija v prihodnje svoje zastopnike v avstrijskem državnem zboru, ali jih ne bo. Vprašanje gališke samouprave igra v avstrijski politiki že od nekdanj velike vloge. Na eni strani je odgovarjala težnja po samoupravi Galicije poljskim narodnim sporočilom, na drugi strani pa se avstrijski Nemci zahtevali takozvano posebno stališče avstrijskih poljskih dežel, da oproste notranje Avstrijo slovanske večine in si olajšajo politični položaj zlasti tudi v državnem zboru. Od Thunovih časov se pojavlja zahteva po izločitvi Galicije in tudi Dalmacije v nemških programih, najprvo v takozvanem binokostnem programu iz leta 1899, končno tudi v letošnjem takozvanem velikonočnem nemškem programu.“

Nemški glasovi.

Na zborovanju nemških deželnih poslancev v Pragi dne 5. novembra so sklenili sledeče: „Prepričani smo, da se bo po vojski posrečilo temeljito izpremeniti in urediti notranje-politične razmere v Avstriji tako, da bodo odgovarjale željam avstrijskih Nemcev. Že sedaj zahtevamo z vso odločnostjo, da bo prišlo po vojski do rednih političnih razmer v naši državi in da bodo odstranjene vse ovire za politični razvoj avstrijskih Nemcev. Že sedaj zahtevamo z vso odločnostjo, da se nam bo dalo po vojski to, česar si že več let želimo, stališče, ki gre avstrijskim Nemcem. Mi zremo v prenovljeno Avstrijo s popolnim zaupanjem.“

„Marburger Zeitung“ piše: „Naš cesar je podelil Galiciji samostojnost. Tozadevni predlog je stavljen že pred desetletji poslanec Schönerer v avstrijski zbornici, predlog, ki je tvoril bistveni del „linškega programa“ avstrijskih Nemcev. Z enim samim cesarjevim podpisom je sedaj izpolnjena stara srčna želja avstrijskih Nemcev, želja, ki ni našla v avstrijski državni zbornici nobene milosti. Ne samo v Lvovu je zavladalo veselje, tudi mi se veselimo tega dogodka iz celega srca.“

Graški list „Montagszeitung“ piše: Cesar je, kakor nam kaže lastnoročno pismo na ministrskega predsednika, pripravljen dati gališki deželi pravico, da urejuje svoje dežele zadeve samostojno, v kolikor je to skladno z njeno pripadnostjo k skupni državi in njenim blagorom. S tem se izpolni stara želja nemškonacionalnih Avstrijcev, ki so itak že v linškem programu terjali posebno stališče Galicije.

Dunaška „Reichspost“ piše med drugim: „Darlila, ki ga je dobila Rusko-Poljska, je deležna tudi Galicija in sicer cela dežela, ne samo poljski del gališkega prebivalstva. Celemu gališkemu prebivalstvu, brez razlike narodnosti, se mora dati, kakor pravi cesarjevo lastnoročno pismo, „jamstvo za razvoj svojih narodnih in gospodarskih zadev.“ S tem cesarjevim lastnoročnim pismom je dobila vlada nalog, da najde primerno obliko in podlago za sporazum med

ziban v polno varnost, začnem izpihivati cevi, obrnjen ravno v sovražno stran.

Ruski opazovalec je menda menil, da kukam na daljnogled ter opazujem njihove postojanke. Režko je žvižgalo po zraku in sovražni šrapnel je bobnil kaka dva koraka ob meni k šreči nerazpocen v sneg.

Takoj sem jo ubral po nogah in hrbtu v zavetje in pribežalšče v grabo. Iz jarka sva se še le ogledala z našim brivcem, ki je bil moj spremljevalec na lovskih pohodih.

Na pobočju, kamor se je bil zaletel prvi šrapnel, je bilo sedaj vse polno belih oblakov, ki bi bili naju gotovo, da nisva utekla, na smrt poškopili.

Brivec je lovil v grabi sapo, me podregnil pod rebra in presledkoma izbral besede:

„Gospod, preklej, sedaj pa se le pokrižajva — da sva jo tako za las odnesla.“

Odslej sem se vedno podil in klatil za zajci v kritju jarka, na ono nevarno pobočje se nisem nikdar več vlekel puškinih cevi izpihivati in sem se po brivčevem receptu rajši po grabi križal.

Nekega po pasje mrzlega zimskega večera sem se plazil ob potoku domov. Na desnem pobočju naše grabe, kjer so se skrivale na vrhu naše postojanke, sem čul nek ropot in neko pritajeno posmihavanje.

Po dolgem gledanju in opazovanju sem jih pa vendar le spoznal, tiče, prostovoljce naše, kakih 40 glav, same pristne Lahe.

Na vrhu pobočja je namreč jedna stotinja posekala mnogo bukev, jih zložila tik ob porobju, da bi bil les kar pri rokah za podporo in preobleko dohodnih jarkov. Ti dečki so se pa na večer pozabavali s tem, da so iz porodnosti spuščali hloč za hločom po zmrazem snegu v grabo. Veliko veselje jim je napravljalo to kotaljanje polen in niso prej nehali, da je zidkuila zadnja bukev v globoki jarek.

Nikoli nisem tožaril in ovajal koga pri vojakih, pa tokrat me je pri večerji jezik pošeno zasrbel in polkovniku sem odkril zabavo naše naidebudne mladine.

Ti moj Bog ti, kako je stari gospod divjal in telefonično naročil, da morajo biti drugega jutra vsi prostovoljci zbrani v grabi, kamor je zvaljeno hločje. Razjarjeni gospod je nepremišljeno, razposajeno mladino ostro in prav občutno kaznoval. Vse te miečnozobe mladeniče je podredil z gorjačo oboroženemu naredniku in zapovedal:

„Vsa polena morajo poramati nazaj na hrib in sicer na gosposkih, prostovoljnih ramah!“

To vam je bilo peklensko mučno delo, v tako do kosti grizeči zimi in po ledeni strmini valiti in nositi težka polena na vrh hriba.

Dečki se niso sedaj posmihali, ampak kleli in robantili, da je odmevalo po grabi in okolici. Po 24. težkega dela ne vajenih, belo nežnih mladeniških rok je pograbilo jeden hloč in nastopili so križevno pot, takorekoč po samem ledu navkreber. Ako je eden spodrslil in padel, padlo je vseh 12 in poleno se je valilo z nosilci vred v jarek. Spodaj pa jih je že čakal surovi narednik z gorjačo in hočeš nočeš moraš nastopiti so obsojenci znova ledeno pot.

Jaz sem jih mnogokrat opazoval in kolikokrat je nesrečno poleno po trikrat in štirikrat se posililo nazaj v jarek, predno so ga prinesli na cilj, na vrhunec. Si lahko mislite, da mladini pri tem opravlku niso molili, ampak metali vse mogoče laške kletvine jeden drugemu v hrbet in obraz. Kar so v hudobiji in razposajenosti skotalili med mladeniškim posmelom jeden večer v jarek, so z napol zmrazlimi rokami, krvjavimi ranami in s pobitimi koljeni, med vzdih in kletvijo vozili cele tri tedne na hrib. Vse je hodilo teh v bukovno delo obsojenih mladičev in gospekokov gledat in nobenemu gledalcu ni segla njih ob-

sodba v srce, ker so se hoteli fantiči poigravati in grešiti na račun ubogega možva.

Zvedeli pa niso nikoli, kdo jih je bil ovadil, — sicer res ne vem, če bi tudi meni ne bili kje podkurili na lovskih izprehodih.

Stavba našega novega bivališča je rasla od dne do dne po dolgoti, širini in višini. V dobrih 3 tednih je bila dogotovljena, blagoslovil sem jo in — zlezli smo v njo eden za drugim kot Noe v barko. Vsak gospod je imel svojo sobo s posteljo in mizo, vse okusno narejeno, spleteno in zbito iz brezovega lesa. Na sredini pa je bila prostorna obednica, kjer smo se shajali k jedi, igri in zabavi. Mišim smo pa tako zabili vse dodhode, da v novem stanu ni prav nobeden zahrepenel ne po mišji pasti — in ne po mačku.

Nekako rajsko veselega se je čutil v novem stanovanju vsak izmed nas, nekaj nam je šepetalo in vzbujalo v nas posestniško zavest, da smo mi gospodarji tega stana. Kjerkoli sem bival za časa vojne, nikjer nisem užil tako mirnih in srečnih uric, kot v tej pusti grabi in v tem novo zgrajenem domovanju.

Posebno v dolgih zimskih večerih smo se zbirali v toplo zakurjeni obednici krog starega in blagega gospoda polkovnika kakor otroci krog očeta. Pred večerjo smo kvartali, po večerji pa nam je odpiral stari gospod bogato zalogo svojih spominov in nam je mično in zanimivo pripovedoval dogodljaje s svojega življenja. Poslušal sem ga rad, kot nekdo svojo rajno staro mater.

Iz te nikoli pozabne grabe sem se, prigovarjan od vseh tovariših, po mučnih 18 mesecih nepretrgane vojne službe podal na kratek dopust v domovino.

Zalibog po povratku nisem in menda ne bom nikoli več videl one globoke grabe in pred mišmi — varnega novega stanovanja.

obema gališkima narodoma (Poljaki in Rusini). Vse prebivalstvo Galicije naj bo deležno velikih svoboščin, ki jih je cesar podaril dežel. Od Poljakov, ki so prvi od vseh avstrijskih narodov — katere je svoja vojska potisnila v vrtnice krvavih borb — ki do bijo za svoje usluge domovini politično žetev, je pričakovati, da se bodo osrednjima velesilama vedno hvaležno skazali. Celo Avstrija se veseli s srečnimi in črpa iz teh dogodkov zaupanje, da bo za vse narode, za celoto prišel veliki dan, ob katerem bodo brezprimerne žrtve, udanost in zvestoba, dobile svoje primerno plačilo.

„Grazer Volksblatt“ piše: „Da ostane pruski del Poljske pri Prusiji, je bilo že od začetka gotovo. Poljski voditelji so se že zgodaj s tem zadovoljili; rekli so, da smatra Prusija v svoji borbi proti lastnim Poljakom nekaj bolj prednjih čet proti vseslovanstvu. Sedaj, ko se je ustanovila obrambna država proti Rusiji, je ta skrb minila in bo povzročila, da bo Prusija svoje protipoljske izjemne postavke odpravila.“

Glede Galicije pa piše omenjeni list: „Glede samostojnosti Galicije smo mi vsi soudeleženi, ker nam ne more biti vse jedno, ali stanujejo Ukrajinci, kateri bodo v narodno mešani Avstriji imeli svoj narodni in kulturni razvoj zavarovan proti nasilnostim, ali če bo ostal naši državni tvorbi priklonjen nezadovoljen narod, ki lahko postane žrtev ruskih „osvoboditeljev.“ Ker se pri posebnem stališču, ki ga bo odslej zavzemala Galicija, gre za spremembo državnega osnovnega zakona, ki se mora skleniti v državnem zboru z dvestotinsko večino, morajo imeti vse stranke priložnost, da pri rešitvi ukrajinskega (rusinskega) vprašanja v Galiciji sogovorijo eno besedo.“

Kaj pravijo Rusini?

Predsedstvo državnoborskega zastopstva Ukrajincev (to so gališki Malorusi) je izdalo naslednjo izjavo: Državnoborski zastopniki ukrajinskega naroda so soglasno sprejeli sledečo resolucijo: „Spričo iz izvirnega vira izhajajoči vesti o predstojajoči novi uredbi državnopravnih razmer v Galiciji v smeri razširjenja deželne samouprave, oziroma ugotovitve posebnega stališča, se kronovine, se zavaruje ukrajinsko državnoborsko zastopstvo v imenu ukrajinskega naroda v Avstriji odločno proti vsaki spremembi v zgoraj imenovanem smislu, smatra isto za jako nevarno za ukrajinski narod in za skrajno škodljivo za avstrijsko monarhijo, se zatvarja najodločnejše proti temu, da bi se taka preuredba izvršila, ne da bi bil vprašan ukrajinski narod, oziroma njega krajevni zastopniki. Predsedstvu se naroča, naj nemudoma naznani vsem merodajnim mestom v monarhiji enotno stališče celokupnega ukrajinskega naroda.“

Dne 5. t. m. se je na Dunaju vršila skupna seja obeh ukrajinskih državnoborskih klubov iz Galicije, nacionalnih demokratov in radikalcev. Z ozirom na položaj sta oba predsednika obeh klubov odločila predsedništvi. Pod starostnim predsedstvom zborničnega podpredsednika Romančuka se je sklenilo, da se za torek, dne 7. t. m. brzojavno skliče vse rusinske poslance na Dunaj k seji, da kluba slovesno zavzameta svoje stališče.

Bodočnost Galicije.

List „Zeit“ piše o bodočnosti Galicije s poučne strani:

Vladar je sedaj ministrskemu predsedniku le naročil, naj stavi predloge, ki so primerni glede na ustanovitve kraljevine Poljske. Pred vsem naglašajo cesarjevo lastnoročno pismo, da ni misliti na izločitev Galicije iz Avstrije; preuredile se bodo gališke razmere v okviru Avstrije. V kolikor bo pripuščal ta okvir, se podeli deželni pravica, da si bo sama urejevala svoje gospodarske, kulturne in finančne zadeve. Okvir se bo, kakor pričakujejo, kmalu napravil, a precej časa bo seveda zahtevala praktična izpeljava. Ne more se zato še danes reči, kakšna bo nova gališka ustava. Najbrže bo dobil gališki deželni zbor pravico, da bo z delegacijo zastopan v državnem zboru; mogoče se bo ta smela pogajati z državnim zborom in glede na vprašanja, ki se tičejo vse avstrijske dežele. Gališki delegaciji se bo moralo tudi dovoliti mesto v delegacijah. Predno se bodo razmere preuredile, se morajo ustvariti nekateri neizogibni predpogoji: pred vsem se morajo narodno zediniti Poljaki in Rusini, na kar opozarja tudi uradni dostavek. Vlada se bo, kakor se govori, pričela v najkrajšem času pogajati z zastopniki obeh narodov o narodni spravi, ki se bo, kakor upajo, tudi dosegla. Kako se bo to uresničilo, je odvisno od razmer. Ne more se še reči, če se bodo nove razmere potrdile ali drugače izvedle. — Težavno bo rešiti finančni temelj avtonomne Galicije, ker je bila dežela že pred vojsko v gmotnem oziru zelo slaba in ker je vsled vojske veliko trpela. Bodočnost bo še le pokazala, kako bodo uredili ljudsko zastopstvo in vlado v Galiciji (namestnik s podobnimi pravicami, kakoršne ima hrvaški ban ali lastno ministrstvo).

„Neue Freie Presse“ sodi, da bo sklepal o postavah glede na samoupravo Galicije državni zbor, a ker gre za izpremembo državnih temeljnih postav, bosta morali sklepati poslanska in gosposka zbornica z dvestotinsko večino

Nase žrtve za domovino.

Jakob Baumgartnerju v spomin. Od Sv. Marijete ob Pesnici se nam piše: Je-li res, ali je mogoče? Vpraševalo se je v soboto, dne 14. oktobra, po vseh hišah naše vasi, da je naš ljubljani in čislani g. župan Anton Baumgartner izgubil tudi drugega, obenem zadnjega sina — nad vse dragega mu Jakca! Stareši sin je preminul že meseca avgusta 1914 po krvavi bitki pri Grodeku. Mlajši sin Jakob je bil vpoklican v sredini leta 1915 ter se bojeval ves čas na laški fronti. Vsak, kdor ga je poznal, moral ga je imeti rad; udanost in milina, njegovega obraza, nežnost njegovega izgovora, ponžnost njegovega obnašanja mu je na prvi pogled prikupila le prijateljev. Imel je dve poti: domov in v cerkev. Bil je doma pravi stebel domačega gospodarstva, a med ljudmi pa pravi zgled poščenega, krščanskega, slovenskega mladeniča. Kaj rad je prebiral vsakovrstne poučne knjige, iz katerih si je prilastil že lep in gladek pisni jezik. Imam še dokaj njegovih vrstic, ki mi jih je pisal iz bojišča v Trst in k Smarjeti. Posebno lepe so te le njegove vrstice, ki mi jih je pisal ob naši tirolski ofenzivi: „V duhu Radeckijevem prodiramo fantje slovenski, da maščujemo in ukrotimo polentarija, našega najgnusnejšega sovražnika in najožrešnejšega tlačitelja lepih južnih slovenskih krajin.“ To so gotovo besede, iz katerih misli slišimo utripanje njegovega domoljubnega srca in iz katerih spretno sestave spoznamo v njem pridnega čitatelja slovenskih knjig in spisov. Preveč bi bilo, na tem mestu ga docela označiti; hočem se nanj še spomniti pozneje enkrat v tem listu. Za sedaj bodi izrečeno vsej družini padlega junaka najodkritosrenejše sožalje; tugo in žalost z vsemi prizadetimi pa deli v isti meri očetu-županu udana občina Smarjeta in nje širna okolica. Res, mnogo ste darovali, g. župan, z Vašim ljubljanim Jakcem, darovali ste Vaš najdražji zaklad, a darovali ste ga Bogu za domovino, kar Vam naj bo tolažba na Vaše utrjene stare dni. Jakcu v daljni, tuji grudi pa:

Gospod, daruj mu mir,
Naj večna luč mu sveti,
Za dom moral si umreti,
A mir začneš — živeti!
Oh, kdaj pa — nam bo mir?

M. V.

Iz Sester 2 pri Ptujski gori se nam piše: Z bojišča smo dobili sledečo žalostno vest: „Naznanim Vam, da je infanterist! — espolka Janez Medved dne 12. julija padel za domovino pri gori M. Rasta in je bil ondi dne 1. julija pokopan. Moje sožalje! Rezman, vojni kurat.“ — O Medvedovi smrti je še poročal četovodja Jožef Tovornik očetu Valentinu Medved dne 1. julija sledeče: „Ker dohajajo še vedno dopisnice na Vašega sina, Vam sporočim, da je Janez padel zadet od granate dne 1. julija. Ne žalujte preveč, dragi starši! On je rešen zemeljskega gorja; njegova duša pa, tako smemo upati, uživa rajsko veselje. Bog Vas tolaži!“

Se le sedaj je došlo uradno poročilo, da je v bitki pri Grodeku leta 1914 padel Jožef Kraner, sin posestnika v St. Ilju v Slov. gor.

Iz Lučev Gornji Savinjski dolini se nam piše: Žalostno vest so nam zvonovi zopet naznanili dne 22. oktobra, da je Janez Ložekar padel na južnem bojišču meseca avgusta. Bil je še le 22 let star, samski fant. Služil je pri pešpolku št. 6. stotniji. Dal je svoje življenje za cesarja in domovino. Rajni je bil zelo priden in marljiv mladenič. Vse ga je rado imelo. Rad je prebiral „Slovenskega Gospodarja“, če mu je le količkaj časa dopuščal. Upamo, da ga je tudi Bog rad imel, ker ga je že v nežni mladosti k sebi poklical. Janez bi imel kmalu že veleposesivo nastopiti, ker mu je oče že pred leti umrl. Dragi Janez! Počivaj v tuji zemlji mirno, dokler Te ne bo trobente glas zopet zbudil. Padli zapuščajo žalostno mater-vdovo in tri nedorastle sestrice. Tolažite se s tem, da Vas bo Bog združil enkrat tam nad zvezdami, v svetih nebesih, kjer ne bo vojske, ne bridkosti in ne žalosti, marveč večno veselje. Tam bomo neprestano prepevali veselo Alelujo!

Iz Ljubecne pri Celju poročajo: Došla nam je žalostna vest, da je desentnik — pešpolka F. Lamprcht dne 13. oktobra v bolnišnici po dolgi in mučni bolezni mirno v Gospodu zaspal. Njegovo telo počiva v Inomostu. Rajni Ferdinand je bil že od začetka hudo ranjen, a je ozdravel in bil na raznih bojiščih, kjer si je nakopal hudo bolezen, kateri je podlegel.

Iz bojnega polja nam poroča Ivan Tržan: Dne oktobra je padel od mine zadet vrl fant poštnih staršev Nareks Anton iz Galicije pri Celju, in z njim še pet drugih. Raztrgalo jih je popolnoma. Kdor je že bil na tem bojišču, ve, kaj mina naredi, ako v polno zadene. Res nagla in žalostna smrt!

Iz Dobrove pri Brezicah nam poročajo: Zopet nam je naznanjeno, da so padli mladi vojniki: brata Janez Katič, umrl v ... dne 16. septembra, Jožef Katič, padel dne 14. septembra na ... in Jožef Cvetkovič, padel dne 16. oktobra t. l. Tem junakom so domači zvonovi še pred svojim odhodom zapeli mrtvaško pesem.

Slovenski črnovojniki nam pišejo iz

Pred enim mesecem nam je sovražna granata ubila našega ljubega dobrega poveljnika praporščaka Ja-

neza Tilgner; zraven njega pa še tudi vsem priljubljenega mladeniča Jakoba Rom. doma iz Stor pri Celju. Polentar se nam je že večkrat približal, a krogle iz naših pušk mu ne dišijo dobro. Vsem dekletom, fantom in staršem srčne pozdrave od fantov našega oddelka! Janez Tomažič, desentnik iz Tinja v Pohorju, Andrej Goršek iz Drešnje vasi pri Celju, Jakob Gorjup od St. Lenarta v Slov. gor., Jožef Sumandel od St. Jurija v Slov. gor. in Janez Rus iz Maribora.

Zadet od sovražne krogle je padel, ko je stal na straži na ... dne 22. oktobra Jakob Bratuša iz Lhove, župnija Sv. Benedikt v Slov. gor. Ljubi Bog tolaži zapuščene domače!

Italijansko bojišče.

Po veliki artilerijski predpripravi od 25. do 31. oktobra so Lahi dne 1. novembra z ogromno silo začeli z deveto ofenzivo na celi črti od Gorice do morja. Četrtilijona mož in čez tisoč topov je bruhalo ogenj na naše postojanke. Naši so bili v ogromni manjšini. A danes lahko rečemo, da smo ostali zmagovalci. Italijan je ponehal z ofenzivo, ker je imel preogromne žrtve in ker je uvidel, da naše fronte ne more predreti. Na severnem delu bojišča, t. j. v Vipavski dolini, sploh ni mogel Lah nikamor naprej, na Krasu pa je pridobil samo vas Lokvico in hrib Pečinko. Naval na Jamljane (dalje proti jugu) pa je bil popolnoma brezuspešen.

Nekatera poročila iz bojišča naglašajo, da so Lahi v deveti ofenzivi na Primorskem izgubili zopet blizu 100.000 mož padlih, ranjenih in vjetih.

Bitka na praznik Vseh svetnikov.

Ko je širni svet obhajal dne 1. novembra praznik Vseh svetnikov in so ljudje na grobovih počasi čali spomin umrlih in padlih junakov, je divjala na Goriškem silno krvava bitka. Ta dan je Italijan s armado 250.000 mož pričel z deveto ofenzivo. Italijani so napadali na Krasu in v Vipavski dolini po koreniti artilerijski pripravi, kjer je grmelo kakor na sodni dan. Mislili so, da bodo sedaj igraje šli naprej proti Trstu in Ljubljani. Toda našli so na naše junake. V prvi vrsti so zopet, kakor v osmi laški ofenzivi, naši slovenski fantje, ponos našega naroda, zastavili sovražniku pot in ga z velikanskimi izgubami vrli nazaj.

Italijani so navalili v Vipavski dolini pred vsem na postojanke vzhodno od Vrtojbe, na Sv. Marka in na Kemperlišče, t. j. jugovzhodno od Gorice. Dalje so napadli v množicah, močnih osem divizij, na severnem kraškem grebenu pri Lokvici. Povsod smo jih vrgli s protinapadom nazaj, samo Lokvica je ostala v laških rokah. Besno so napadali Italijani takozvani ključ do Trsta, višino Grmado pri Medjivasi in pa greben nad Jamljami pri Selu. To je najvažnejša naša postojanka na Krasu. In ta je ostala trdno v naših rokah.

Na tisoče nepokopanih italijanskih mrličev je pokrivalo na predvečer Vernih duš bojno polje v Vipavski dolini in na Krasu.

Grozote drugega dne.

Tudi drugi dan (2. nov.) bitke na Goriškem je bil strašen. Italijani so nadaljevali svoje napade kakor prvi dan v velikih gostih trumah in kar imajo topov, vse je delovalo in bilo po naših postojankah, od morja do Kromberga. Uradno poročilo označa za Vipavsko dolino vso ravnino od Mirenskega grada do Kromberga z malimi višinami vred. Gozd Panovec, ki se razteza med Rožno dolino in Krombergom, višina pri Soberju med Šempetrom in Vrtojbo in višine vzhodno Vrtojbe, ves ta prostor so Italijani besno obdelovali. Že prvi dan so hoteli na vsak način si tod izsiliti pot proti Prvačini, a bili so odbiti. In ravno tako se jim je godilo drugi dan ogromne bitke. Kakor v ravnini za Gorico, tako tudi na Kraški visoki planoti je bil ustavljen italijanski ogromen sunek ob cesti v Kostanjevico in sicer z največjimi izgubami za sovražnika. Na južnem delu Kraške planote tudi niso vseveteli Italijanom uspehi, tudi tam so bili odbiti. Torej na vseh treh delih bojišča je končal tudi drugi dan velikanske bitke ugodno za naše orožje.

Italijani zasedli višino Pečinka.

Vzhodno od Lokvice stoji višina Pečinka, za katero se je dne 2. nov. vršila tako krvava bitka, da ista nima primere v sedanji svetovni vojni. Laški 11. armadni zbor se je navalil najprvo, kakor pravi Italijansko uradno poročilo, na Veliki Hrib, ki leži med Lokvico in Pečinko. Ko se je ta zavzel, so se še polastili tekom popoldneva Lahi tudi Pečinke in so prodrli še 1 km dalje čez naše postojanke.